

ETİK BÜLTENİ

AKADEMİK ÖZEL SERİ

İLKER ÜNSAL

ANKARA - 2024

GİRİŞ

Ahlak Felsefesinin (Etik) Temel Çerçevesi

İnsanın her eyleminin iki yüzü vardır. Felsefi analiz, bu eylemleri olgu ve değer olarak ikiye ayırır:

1. OLGUSAL YÖN:

Eylemin fiziksel ve görünür kısmıdır. Örneğin; dudakların hareket etmesi ve ses tellerinin titreşmesiyle "konuşmak" sıradan bir olgudur.

2. DEĞER YÖNÜ:

O eylemin ardındaki niyet ve sonuçtur. Konuşurken karşındakine yalan söylemek veya onu cesaretlendirmek, işin değer (ahlak) boyutudur.

TEORİ

Ahlak ve Etik Arasındaki Fark

Ahlak: Toplumun "şunu yap, bunu yapma" diyen yazısız kurallar pratiğidir. Yöresel veya evrensel olabilir.

Etik (Ahlak Felsefesi): Ahlakın teorisidir. Sorgulanmamış bir hayatın yaşamaya değmez olduğunu bilerek, "Neden iyi davranmalıyım?" diye soran felsefi disiplindir.

TEMEL KAVRAMLAR

Ahlak Felsefesinin Sözlüğü

İYİ

İnsanın yapması istenen, ahlakça onaylanan, olumlu değere sahip eylemlerdir.

Okul bahçesinde yere düşen bir arkadaşını görüp onu kaldırmak ve revire götürmek.

KÖTÜ

Yapılması istenmeyen, ahlaki kurallara aykırı düşen ve zarar veren eylemlerdir.

Sınavda kopya çekerek hem kendi emeğine saygısızlık etmek hem de diğer öğrencilerin hakkına girmek.

ERDEM

İnsanın sürekli ve kararlı bir şekilde "iyi" olana yönelmesi, iyilik yapmayı bir huy haline getirmesidir.

Sadece öğretmenin yanındayken değil, kimse görmediğinde de dürüst davranmaktan vazgeçmemek; dürüstlüğü bir yaşam tarzı yapmaktır.

VİCDAN

İnsanın kendi eylemlerini ahlaki açıdan değerlendirmesini sağlayan içsel mahkemedir.

Öfkeyle annene bağırdıktan sonra odana çekildiğinde hissettiğin o derin pişmanlık ve göğsündeki ağırlık hissi.

ÖZGÜRLÜK

İnsanın dışarıdan hiçbir baskı ve zorlama olmadan, kendi akli ve iradesiyle karar verebilmesidir.

Akşam evde en sevdiğin dizi varken, iradeni kullanıp televizyonu kapatarak felsefe sınavına çalışmayı seçmen.

SORUMLULUK

İnsanın özgür iradesiyle yaptığı seçimlerin sonucunu tüm bedelleriyle üstlenmesidir.

Felsefe sınavına çalışmamayı özgürce seçtiysen, düşük notun suçunu başkasına atmamak; "Çalışmadım ve karşılığını aldım" diyebilmektir.

ANALITİK SORULAR

Ahlak Felsefesinin Temel Soruları

1. İyi ve Kötü Nedir?

Toplumun bize dayattığı kuralların ötesine geçip, bir eylemin kendi başına niteliğini sorgular.

Yolda cüzdan bulup polise vermek "iyi", harcamak "kötü" kabul edilir. Peki neden?

2. Ahlaki Eylemin Amacı Nedir?

Neden ahlaklı davranırız? Amaç mutluluk mu, yoksa ödev mi?

Sokak köpeğine şemsiye tutarken amacın mutlu olmak mı, yoksa bunu evrensel bir görev görmek mi?

3. Ahlak Yasaları Evrensel midir?

Ortak bir yasa üzerinde uzlaşılabilir mi yoksa ahlak göreceli midir?

Yalan söylemek kötüdür, ancak bir hayat kurtarmak için söylenirse durum değişir mi?

4. İnsan Eylemlerinde Özgür müdür?

İnsan kararlarını alırken özgür müdür yoksa biyolojik ve sosyal faktörlerin esiri midir?

Kantinde birine öfkelenildiğinde bunu sen mi seçtin yoksa yorgunluk ve açlık mı seni mecbur bıraktı?

5. Sorumluluk

Özgürlüğün olduğu yerde sorumluluk başlar. Özgür olmayan varlık sorumlu tutulamaz.

Düşük not alan öğrenci "kaderim böyleymiş" diyemez; çalışmamayı kendisi seçtiği için sorumluluk onundur.